

VIII. KONDYCJA GOSPODARSTW DOMOWYCH

1. Omówienie wyników

1. W pierwszym kwartale 2019 r. nastroje polskich gospodarstw domowych uległy poprawie. Po dwóch kwartałach spadków (łącznie o 7,6 pkt) wartość wskaźnika kondycji gospodarstw domowych IRG SGH (IRGKGD) zwiększyła się o 3,2 pkt. Jest obecnie nieco niższa niż w I kwartale 2018 r. Do wzrostu wartości IRGKGD w największym stopniu przyczyniły się dobre oceny przyszłej sytuacji finansowej gospodarstw domowych. Zmniejszyły się obawy przed bezrobociem i polepszyły się prognozy zdolności do oszczędzania gospodarstw domowych. Negatywnie na ich nastroje wpływają jedynie przewidywania co do rozwoju ogólnej sytuacji gospodarczej.

Bieżąca poprawa nie zmieniła tendencji średniokresowej, która nadal ma charakter spadkowy. Należy mieć na uwadze, że badanie zostało przeprowadzone przed ogłoszeniem pakietu socjalnego przez koalicję rządzącą, którego realizacja zwiększy dochody gospodarstw domowych i powinna mieć pozytywny wpływ również na nastroje ekonomiczne. Z drugiej jednak strony, spodziewane jest spowolnienie wzrostu w gospodarce światowej i w Polsce. Biorąc oba czynniki pod uwagę, trudno ocenić, na ile trwała jest poprawa nastrojów konsumenckich i czy może odwrócić tendencję spadkową.

2. Oceny ogólnej sytuacji gospodarczej w kraju uległy pogorszeniu. Wartość salda obniżyła się o 8,4 pkt w porównaniu z wartością z października 2018 r. Jest zarazem mniejsza niż w I kwartale ub.r. (o 7,5 pkt). Opinie nt. przyszłego stanu gospodarki również się pogorszyły, a wartość salda zmniejszyła się o 0,8 pkt. Jest niższa niż przed rokiem o 6,5 pkt.

Oba salda oczyszczone z wahań krótkookresowych wykazują wyraźne tendencje spadkowe, sygnalizując spowolnienie w gospodarce. Mimo negatywnych ocen stanu gospodarki obawy gospodarstw domowych przed bezrobociem zmalały, a tendencja tych opinii jest nadal wzrostowa. Należy się spodziewać, że w najbliższym okresie postrzeganie otoczenia makroekonomicznego przez gospodarstwa domowe będzie raczej negatywne, co powinno niekorzystnie wpływać na ich decyzje zakupowe.

3. Mimo niepewności co do sytuacji makroekonomicznej poprawiły się prognozy własnej sytuacji finansowej gospodarstw domowych. Saldo zwiększyło wartość o 6,8 pkt. Mimo to jego tendencja spadkowa utrzymuje się. Oceny bieżącej sytuacji finansowej są bliskie tym sprzed kwartału. Wyniki te mogą wskazywać, że mimo nienajlepszych ocen koniunktury gospodarstwa domowe nie spodziewają się, by spowolnienie gospodarcze przełożyło się na ich sytuację finansową. Należy mieć jednak na uwadze, że w ostatnim okresie opinie te były dość zmienne, wobec czego trudno jest formułować prognozy średnioterminowe.

4. Rosnące przez ostatnie dwa kwartały oczekiwania inflacyjne uległy ostudzeniu. Wartość salda zmniejszyła się o 3,9 pkt. Wciąż jest wyższa niż przed rokiem (o 10,5 pkt). Obecnie blisko 80% ankietowanych spodziewa się, że tempo inflacji utrzyma się lub zwiększy. Obniżyło się również tempo wzrostu bieżących kosztów utrzymania (wartość salda jest niższa niż w IV kwartale 2018 r. o 3,2 pkt). Wahania opinii gospodarstw domowych nt. zmian cen są skutkiem niepewności co do skali przyspieszenia inflacji. Zmiany ogólnego poziomu cen, mierzone CPI, jak dotąd nie wykazują znacznego wzrostu kosztów utrzymania. Z tej perspektywy oczekiwania inflacyjne należy ocenić jako stabilne i umiarkowane. Nie powinny zakłócać decyzji co do konsumpcji i oszczędzania. Istotne jest nadto, że zamieszanie wokół podwyżek cen energii na rynku krajowym nie wpłynęło na oczekiwania inflacyjne gospodarstw domowych.

5. Zakupy dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku wykazują słabą tendencję spadkową. Gospodarstwa domowe oceniają jednak bieżący klimat do zakupu dóbr trwałych lepiej niż przed kwartałem i przed rokiem. Odsetek gospodarstw domowych, oceniających pozytywnie klimat do

dokonywania wydatków na nabycie dóbr trwałych, utrzymuje się od roku na poziomie ok. 13% (obecnie 13,7%, 13,1% przed kwartałem i 15,1% przed rokiem). Wzrost wartości salda jest więc wynikiem malejącej liczby gospodarstw domowych, które są odmiennego zdania (jest ich obecnie 11,5%, 13,7% poprzednio i 13,1% przed rokiem).

Optymistyczne są również prognozy zakupu dóbr trwałego użytku. Wartość salda wzrosła o 6,0 pkt. Poprawa jest skutkiem spadku odsetka gospodarstw domowych spodziewających się zmniejszenia się wydatków (z 26,9% do 21,6%). Pogarszające się oceny ogólnej sytuacji gospodarczej w kraju mogą jednak negatywnie oddziaływać na przyszłe zakupy gospodarstw domowych.

6. Po znacznym spadku w IV kwartale 2018 r. wartość salda odpowiedzi na pytanie o prawdopodobieństwo zakupienia samochodu przez gospodarstwa domowe w okresie kolejnych 12 miesięcy wzrosła (o 5,3 pkt) i jest obecnie wyższa niż rok wcześniej (o 1,5 pkt). Odsetek ankietowanych oceniających to prawdopodobieństwo jako bardzo duże lub dość duże wynosi obecnie 6,5% (wobec 3,7% w poprzednim badaniu i 6,3% przed rokiem). Zmniejszył się o 4,5 pkt proc. odsetek gospodarstw domowych, które oceniają prawdopodobieństwo zakupu samochodu jako „zdecydowanie żadne”. Saldo wygładzone z wahań krótkookresowych od trzech lat nie wykazuje silniejszych wahań.

7. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o planowany zakup/budowę domu/mieszkania w następnych 12 miesiącach nieznacznie wzrosła (o 1,3 pkt). Jest jednak mniejsza niż w I kwartale 2018 r. o ponad 7,0 pkt. Wskaźnik oczyszczony z wahań krótkookresowych wykazuje tendencję spadkową. Obecnie jedynie 4,7% gospodarstw domowych rozważa zakup lub budowę domu/mieszkania (przed kwartałem 5,7% i 9,4% przed rokiem). Ponad dwukrotnie wzrósł odsetek ankietowanych, którzy „raczej nie” zamierzają ponieść takich wydatków (3,2 pkt proc. więcej niż przed rokiem), zaś o 5,4 pkt proc. zmniejszył się odsetek tych, którzy „zdecydowanie nie” planują ich dokonać (o 7,0 pkt proc. mniej niż rok wcześniej).

8. Po dużym spadku w IV kwartale 2018 r. w styczniowym badaniu zanotowano 4,6-punktowy wzrost wartości salda odpowiedzi na pytanie o prawdopodobieństwo poniesienia w ciągu kolejnych 12 miesięcy wydatków remontowych lub podnoszących standard domu/mieszkania. Wciąż jednak jest ona niższa niż rok wcześniej (o 3,6 pkt). Obecnie 14,4% ankietowanych ocenia to prawdopodobieństwo jako bardzo lub dość duże (11,3% poprzednio i 16,9% przed rokiem). Tak jak w przypadku planów zakupu samochodu i domu/mieszkania saldo wygładzone nie wykazuje wyraźnej tendencji wzrostowej lub spadkowej.

9. Wartość salda odpowiedzi na pytanie o klimat do oszczędzania obniżyła się trzeci raz z rzędu. Spadek wyniósł 1,8 pkt, do poziomu -18,9 pkt, zbliżonego do zanotowanego w II kwartale 2017 r. 37,7% ankietowanych uważa, że obecnie jest „bardzo dobry” lub „dobry czas, aby oszczędzać” (38,7% przed kwartałem, 44,8% przed rokiem i 47,5% w szczycie optymizmu w II kwartale 2018 r.).

W odróżnieniu od ocen bieżącego klimatu do oszczędzania prognozy zaoszczędzenia jakichkolwiek kwot pieniędzy są optymistyczne. Wartość salda wzrosła o 5,5 pkt i jest tylko o 1,5 pkt niższa niż rok wcześniej. 24% ankietowanych jest zdania, że z „bardzo dużym” lub „dość dużym” prawdopodobieństwem zdołają w nadchodzącym roku zaoszczędzić jakiegokolwiek pieniądze (20,9% poprzednio, 24,5% przed rokiem).

Oba salda wciąż znajdują się na bardzo wysokim poziomie, a ich komponenty cykliczne, przedstawiające tendencję średniookresową, są w fazach wzrostowych.

10. Wartość salda mówiącego o zbilansowaniu bieżących dochodów i wydatków gospodarstwa domowego wzrosła o 0,2 pkt. Jest niższa niż rok wcześniej o 3,1 pkt. Pomimo wzrostu tendencja spadkowa utrzymuje się.

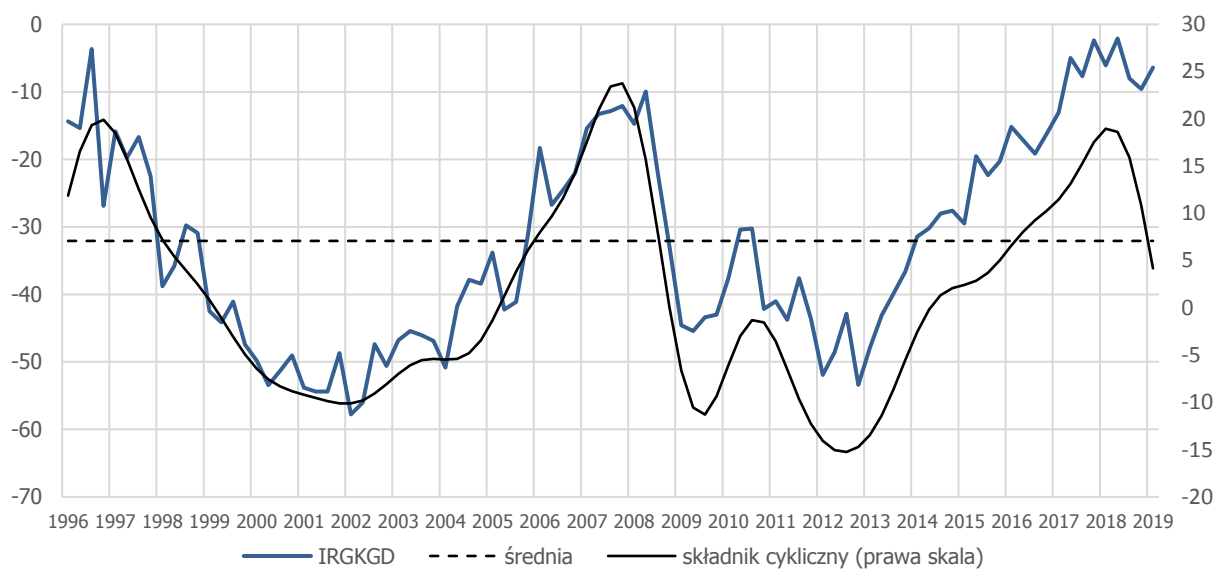
Odsetek gospodarstw domowych, które „nieco oszczędzają”, jest nadal wysoki i wynosi 41,9% (42,3% przed kwartałem i 51,1% przed rokiem). Odsetek tych, które „dużo oszczędzają”, wyniósł 4,5%.

Łącznie więc 46,4% ankietowanych deklaruje zdolność do oszczędzania (poprzednio 45,5%, a przed rokiem 53,6%). Odsetek gospodarstw, które „wpadają w długi”, wyniósł 4,0% (3,9% poprzednio, 5,3% przed rokiem), zaś odsetek tych, które oceniają, że „przejadają oszczędności”, zwiększył się do 11% (9,4% poprzednio, 7,3% przed rokiem). Wśród oszczędzających przeważają gospodarstwa domowe, które odkładają mniej niż 10% dochodów; jest ich 58,7% (62,3% poprzednio i 55,6% w I kwartale 2018 r.). Drugą grupę stanowią ankietowani, którzy odkładają od 10% do 20%; jest ich 25,1% (26,3% przed kwartałem i 30,2% przed rokiem). Tych, którzy mogą odkładać ponad 20% jest 16,2% (11,3% poprzednio, 14,3% w I kwartale 2018 r.).

Średnia, szacowana stopa oszczędności wynosi 11,5% (10,4% poprzednio i 11,4% przed rokiem).

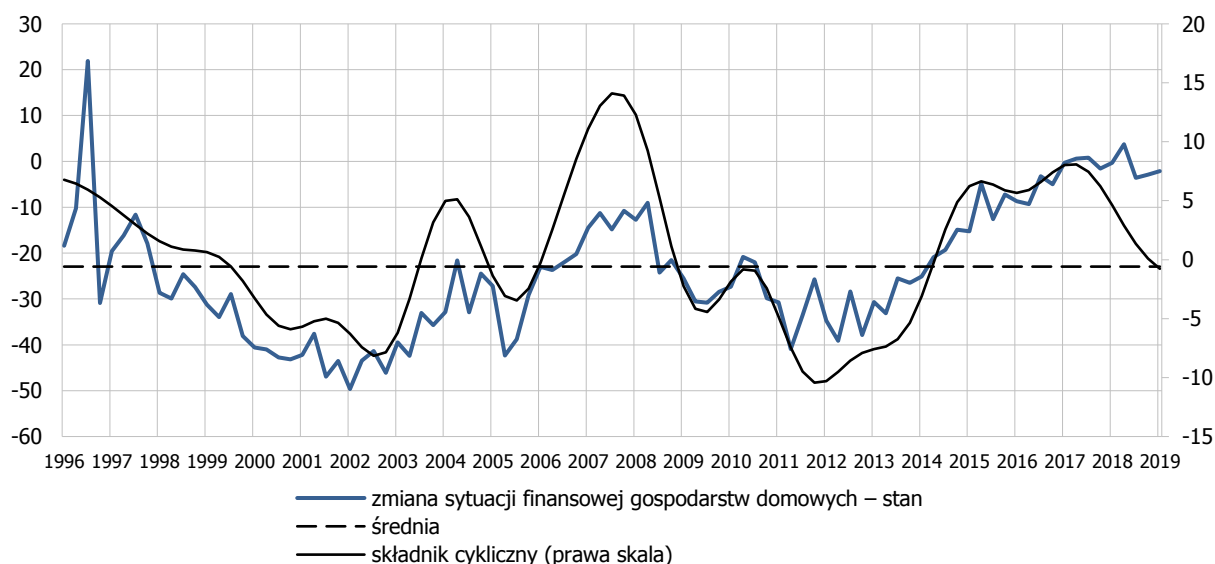
2. Wyniki szczegółowe

WSKAŹNIK KONDYCJI GOSPODARSTW DOMOWYCH

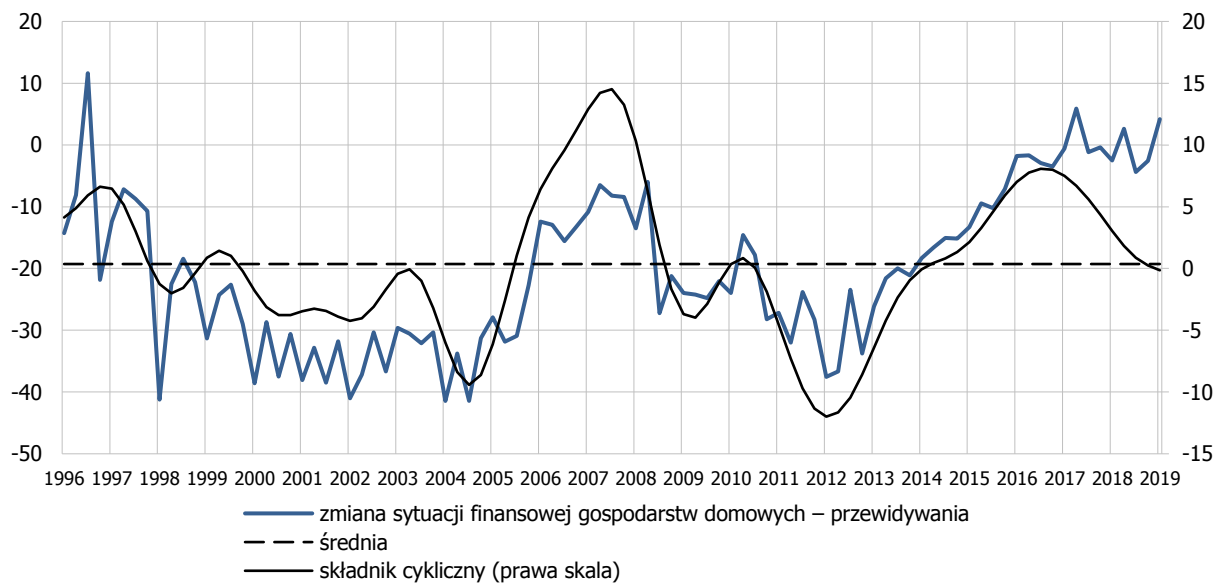
składowe salda	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. zmiana sytuacji finansowej - przewidywania	-0,4	-2,5	2,6	-4,4	-2,6	4,2
2. ogólna sytuacja ekonomiczna Polski - przewidywania	11,9	5,0	12,1	-0,4	-0,7	-1,5
3. bezrobocie w kraju - przewidywania	-14,8	-8,1	-12,1	-11,1	-6,8	-8,1
4. oszczędności - przewidywania	-36,0	-34,9	-35,0	-38,4	-41,9	-36,4
wskaźnik koniunktury (IRGKGD): (1+2-3+4)/4	-2,4	-6,1	-2,1	-8,0	-9,6	-6,4

SYTUACJA FINANSOWA GOSPODARSTW DOMOWYCH – STAN

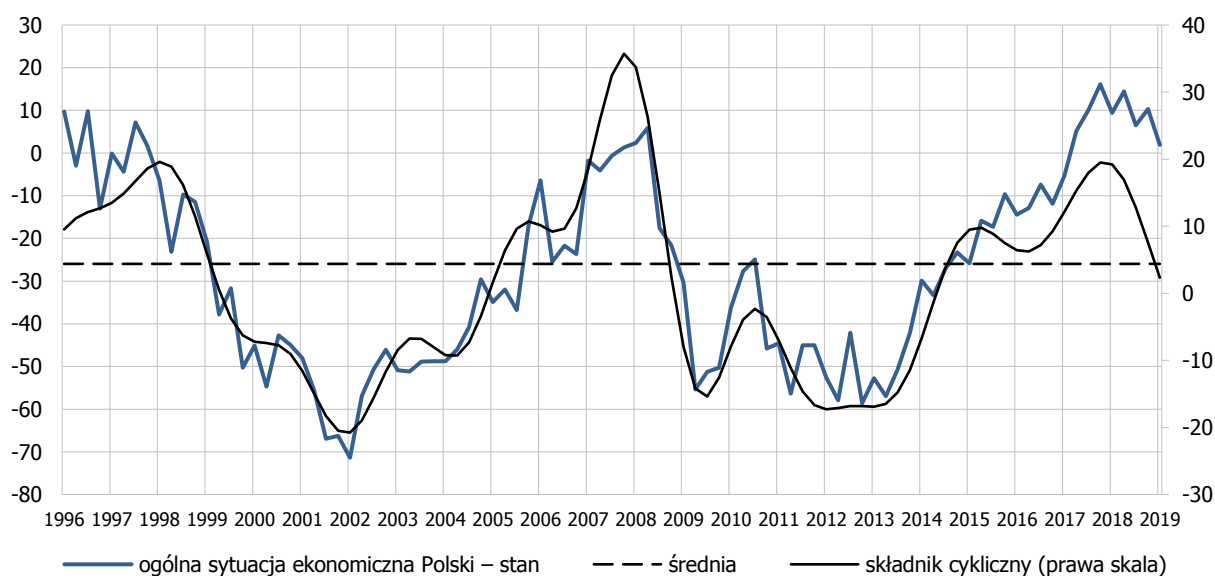
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. poprawiła się bardzo	2,9	3,2	3,5	2,4	2,3	2,4
2. poprawiła się trochę	22,4	25,6	24,3	21,0	20,8	26,6
3. bez zmian	49,5	45,6	53,6	48,6	50,8	41,6
4. pogorszyła się trochę	19,2	18,7	13,3	22,8	21,0	23,1
5. pogorszyła się bardzo	6,0	7,0	5,3	5,1	5,1	6,3
saldo (1+0,5×2-0,5×4-5)	-1,6	-0,3	3,7	-3,6	-2,9	-2,1

SYTUACJA FINANSOWA GOSPODARSTW DOMOWYCH – PRZEWIDYWANIA

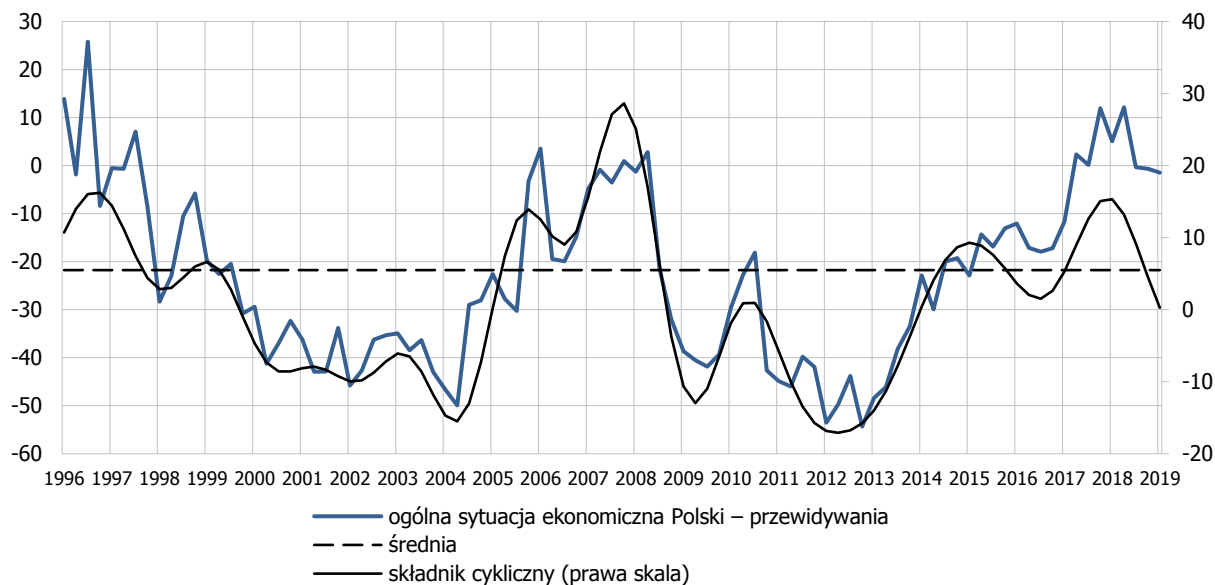
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. poprawi się bardzo	3,0	3,9	4,4	1,3	0,5	3,1
2. poprawi się trochę	21,7	19,2	21,8	24,2	25,2	29,7
3. bez zmian	51,9	49,4	52,7	45,2	48,2	43,5
4. pogorszy się trochę	18,3	23,1	16,9	23,2	20,5	19,9
5. pogorszy się bardzo	5,1	4,4	4,2	6,2	5,5	3,8
saldo (1+0,5×2-0,5×4-5)	-0,4	-2,5	2,6	-4,4	-2,6	4,2

OGÓLNA SYTUACJA GOSPODARCZA W POLSCE – STAN

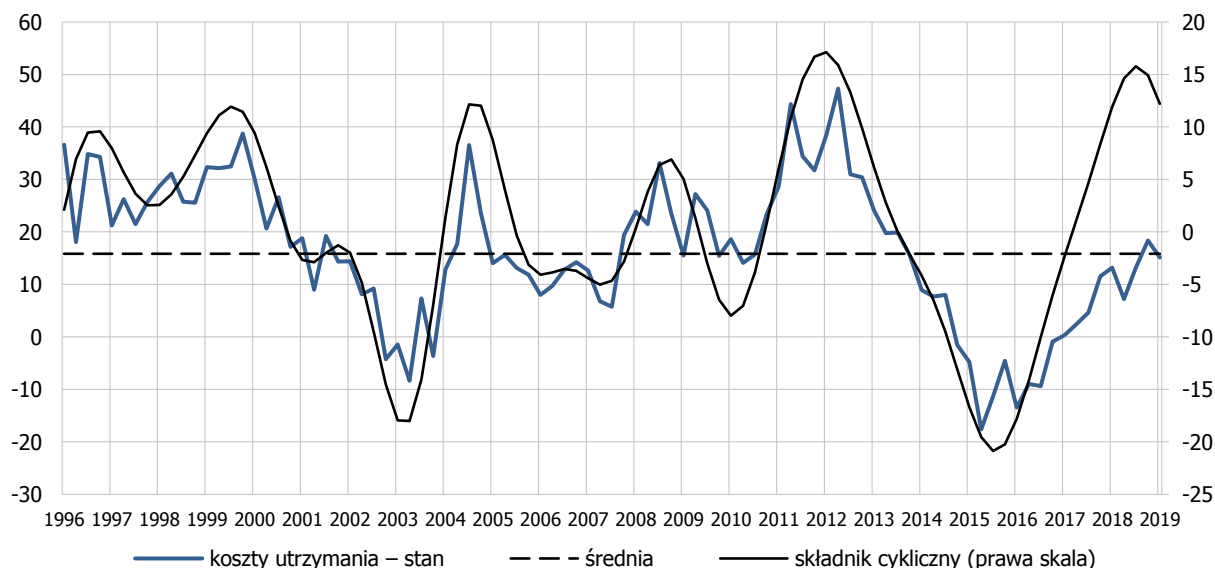
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. poprawiła się bardzo	10,2	8,6	6,7	7,7	8,5	4,2
2. poprawiła się trochę	38,5	34,9	43,2	32,8	35,2	32,4
3. bez zmian	29,7	29,8	26,9	31,6	31,1	32,8
4. pogorszyła się trochę	16,5	20,2	18,5	20,8	18,7	23,8
5. pogorszyła się bardzo	5,1	6,5	4,6	7,1	6,4	6,6
saldo (1+0,5×2-0,5×4-5)	16,1	9,4	14,5	6,5	10,3	1,9

OGÓLNA SYTUACJA GOSPODARCZA W POLSCE – PRZEWIDYWANIA

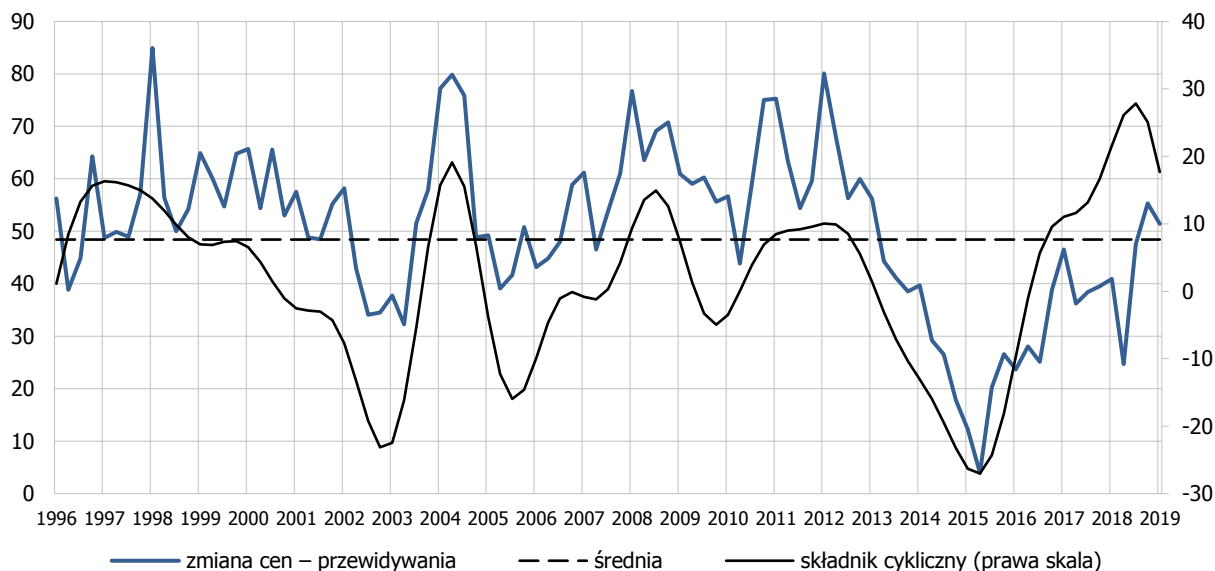
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. poprawi się bardzo	8,8	5,9	7,2	5,3	4,9	4,2
2. poprawi się trochę	38,5	36,5	39,1	30,4	32,9	29,8
3. bez zmian	27,0	27,8	30,3	32,7	27,8	32,1
4. pogorszy się trochę	19,1	21,6	17,5	21,3	24,8	26,5
5. pogorszy się bardzo	6,7	8,3	5,9	10,3	9,6	7,3
saldo (1+0,5×2-0,5×4-5)	11,9	5,0	12,1	-0,4	-0,7	-1,5

KOSZTY UTRZYMANIA – STAN

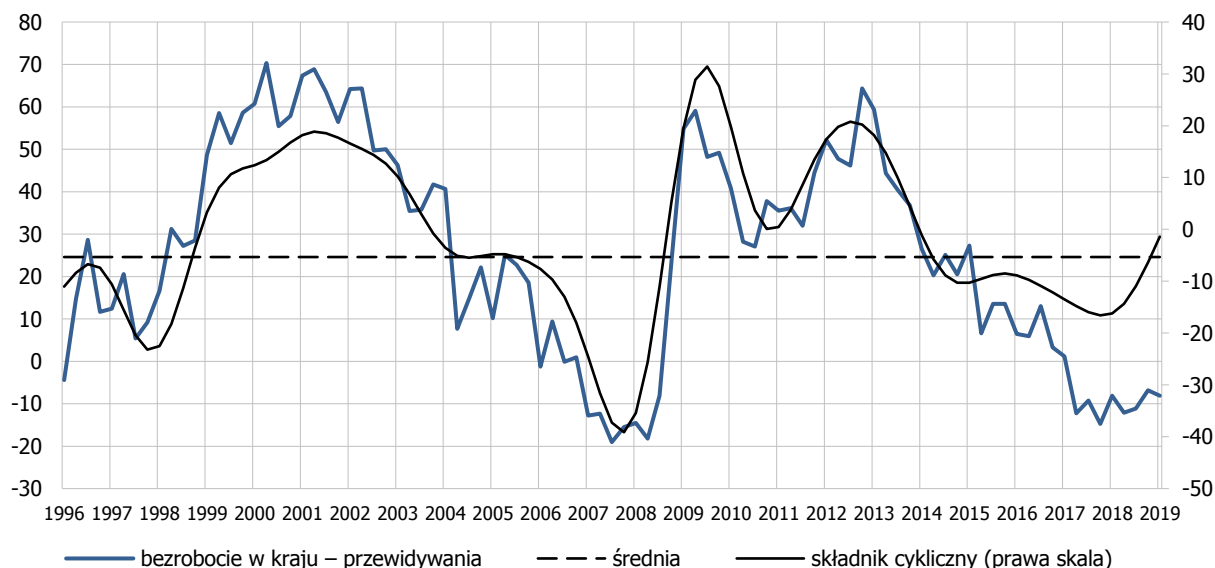
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. wyraźnie dużo wyższe	6,5	10,8	8,2	11,7	13,0	10,3
2. znacznie wyższe	29,7	23,4	22,1	23,7	26,1	26,7
3. nieco wyższe	45,0	47,4	46,1	44,6	45,9	46,2
4. takie same	17,9	18,1	23,1	19,1	14,9	16,6
5. niższe	0,9	0,3	0,5	0,8	0,2	0,2
saldo (1+0,5×2-0,5×4-5)	11,5	13,2	7,2	13,2	18,4	15,2

ZMIANA CEN – PRZEWIDYWANIA

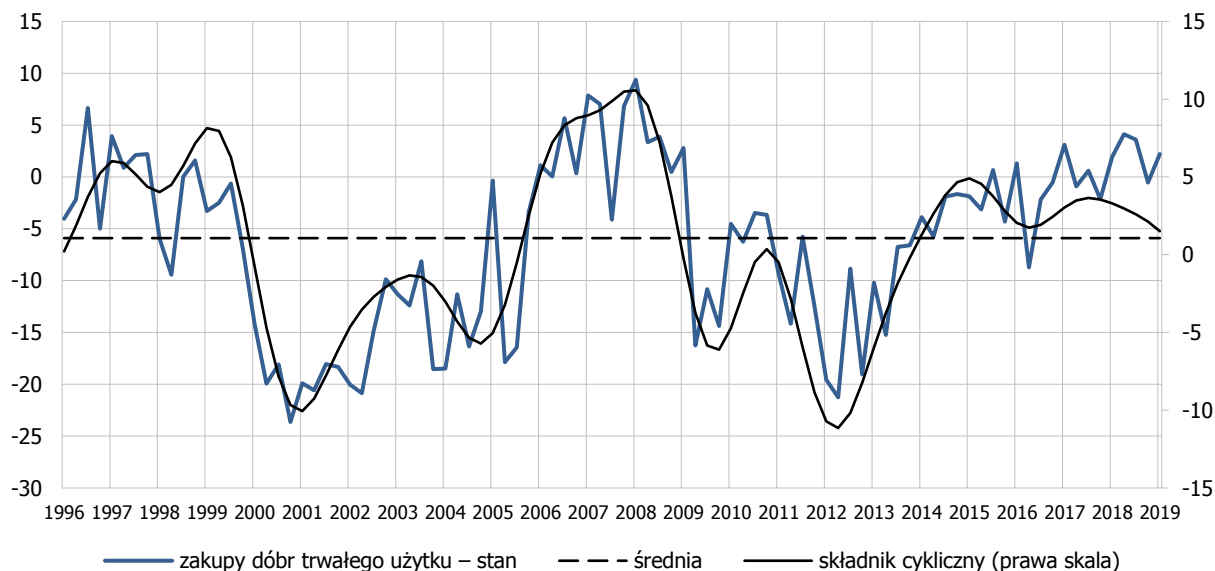
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. wzrost cen będzie szybszy	24,8	31,6	19,1	31,2	38,3	35,0
2. ceny wzrastać będą tak samo	46,0	39,0	39,7	47,5	44,0	44,8
3. ceny wzrastać będą wolniej	13,5	10,5	12,8	6,9	8,3	9,5
4. ceny będą mniej więcej takie same	15,0	17,7	28,4	14,1	8,7	9,7
5. ceny nieco zmaleją	0,7	1,3	0,0	0,3	0,7	1,1
saldo (1+0,5×2-0,5×4-5)	39,5	40,9	24,7	47,6	55,3	51,4

BEZROBOCIE W KRAJU – PRZEWIDYWANIA

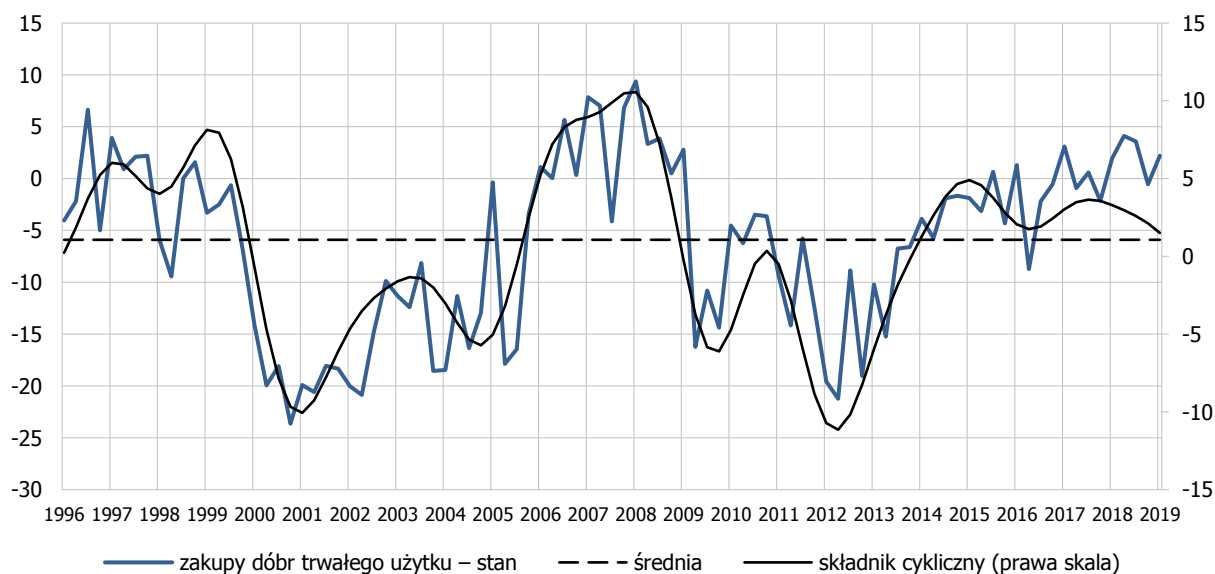
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. gwałtownie wzrośnie	2,0	3,4	0,6	2,0	1,4	1,0
2. nieznacznie wzrośnie	12,9	13,4	12,5	14,9	16,1	15,1
3. pozostanie takie samo	41,8	48,4	50,0	43,8	53,2	52,3
4. nieznacznie zmaleje	40,0	33,4	36,1	37,3	26,1	30,0
5. gwałtownie zmaleje	3,0	1,5	0,9	1,9	3,2	1,7
saldo (1+0,5×2-0,5×4-5)	-14,8	-8,1	-12,1	-11,1	-6,8	-8,1

ZAKUPY DÓBR TRWAŁEGO UŻYTKU – STAN

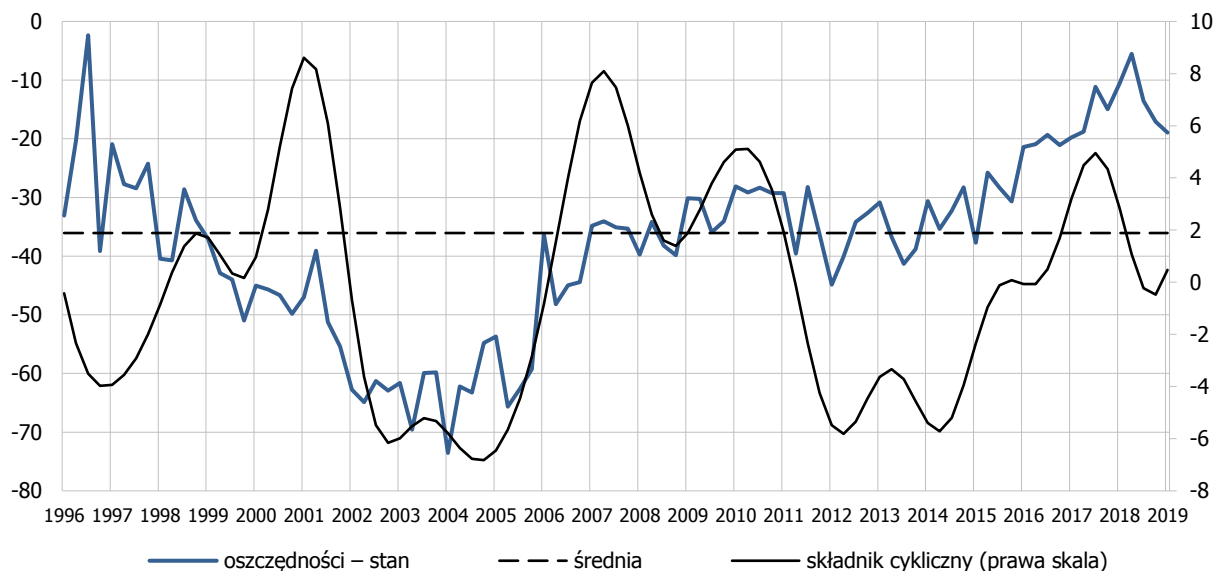
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. tak, teraz właśnie jest odpowiedni czas	9,9	15,1	12,7	14,0	13,1	13,7
2. obecny czas nie jest ani dobry, ani zły	78,1	71,8	78,7	75,7	73,2	74,8
3. nie, nie jest to czas odpowiedni	12,0	13,1	8,6	10,4	13,7	11,5
saldo (1.-3.)	-2,2	1,9	4,1	3,6	-0,5	2,2

ZAKUPY DÓBR TRWAŁEGO UŻYTKU – PRZEWIDYWANIA

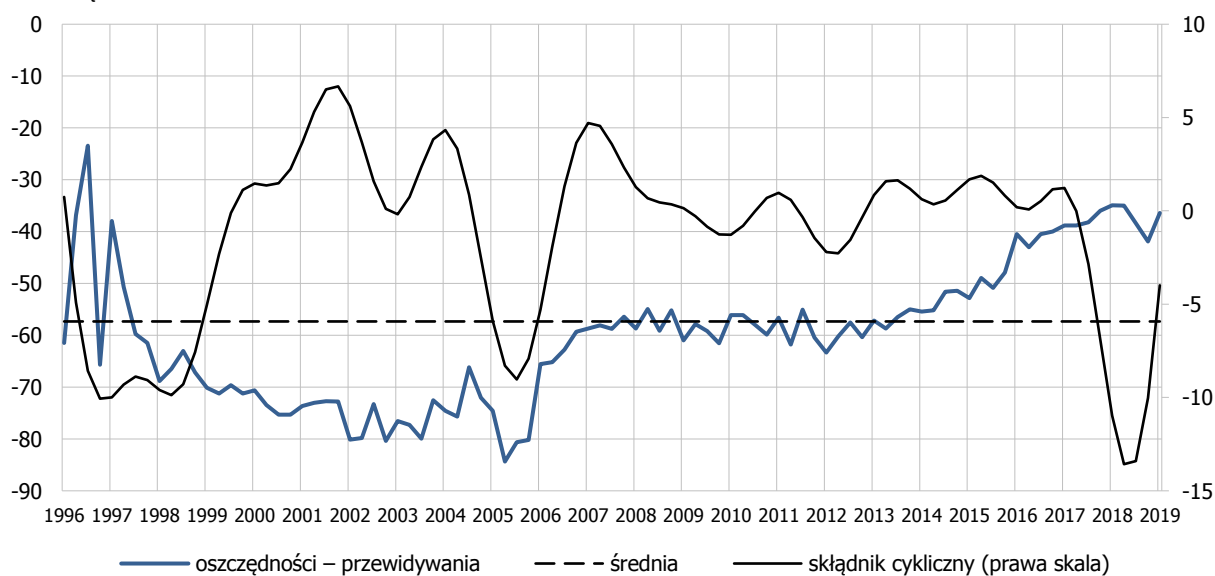
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. dużo większe	4,9	5,4	4,5	5,4	6,6	6,3
2. nieco większe	17,5	15,6	11,6	12,8	16,3	14,6
3. podobne	57,1	55,5	60,9	57,8	50,2	57,5
4. nieco mniejsze	10,7	8,3	9,6	9,3	7,9	11,7
5. dużo mniejsze	9,8	15,3	13,4	14,7	19,0	9,9
saldo (1+0,5×2-0,5×4-5)	-1,5	-6,2	-7,9	-7,6	-8,2	-2,2

OSZCZĘDNOŚCI – STAN

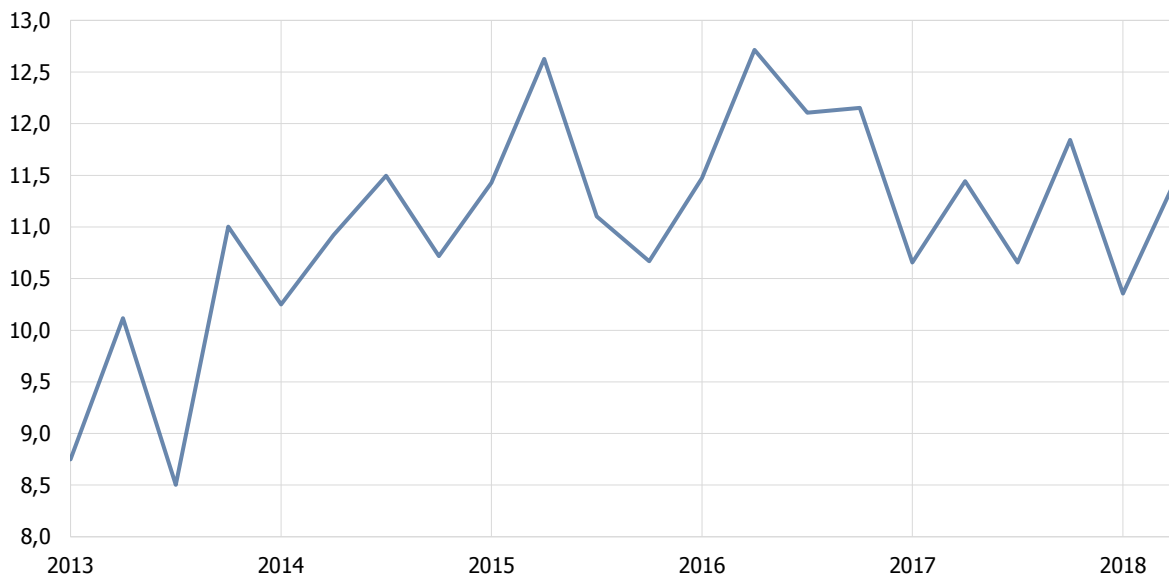
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. bardzo dobry czas, aby oszczędzać	5,6	6,7	7,0	5,0	6,6	4,0
2. dobry czas, aby oszczędzać	34,2	38,1	40,5	35,7	33,1	33,7
3. raczej niekorzystny czas, aby oszczędzać	45,0	37,7	39,6	45,8	40,2	45,0
4. bardzo niekorzystny czas, aby oszczędzać	15,2	17,5	13,0	13,5	20,2	17,3
saldo (1+0,5×2-0,5×3-4)	-15,0	-10,6	-5,5	-13,5	-17,1	-18,9

OSZCZĘDNOŚCI – PRZEWIDYWANIA

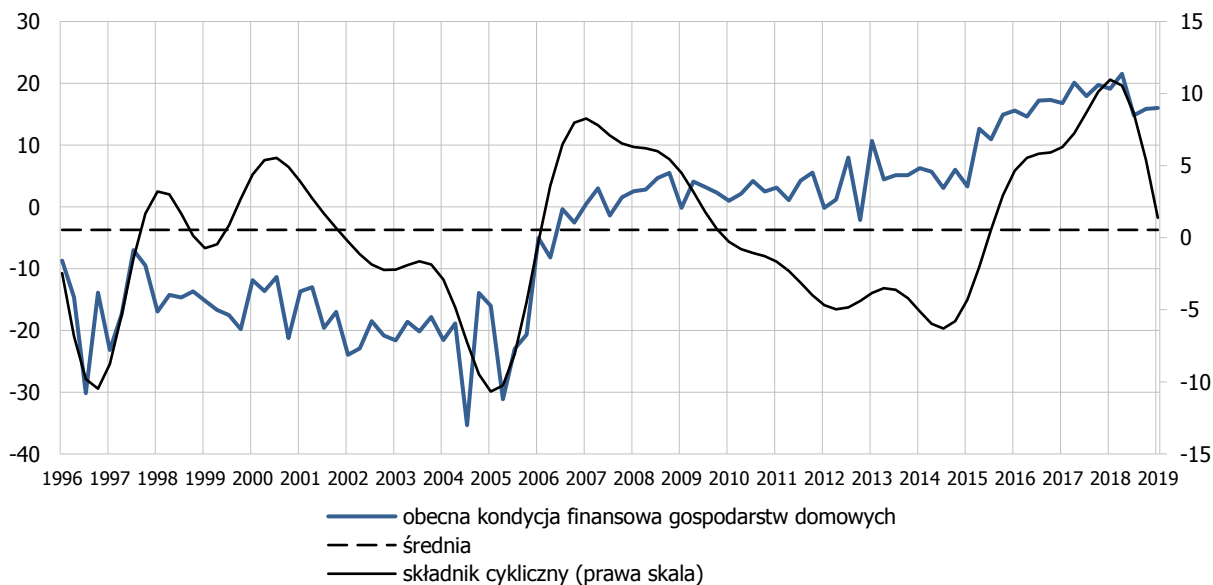
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. bardzo duże	3,9	4,1	3,3	4,9	2,4	4,3
2. dość duże	19,6	20,4	21,0	17,9	18,5	19,7
3. znikome	53,9	52,6	54,0	49,9	50,8	51,1
4. żadne	22,6	22,9	21,7	27,3	28,2	25,0
saldo (1+0,5×2-0,5×3-4)	-36,0	-34,9	-35,0	-38,4	-41,9	-36,4

STOPA OSZCZĘDNOŚCI

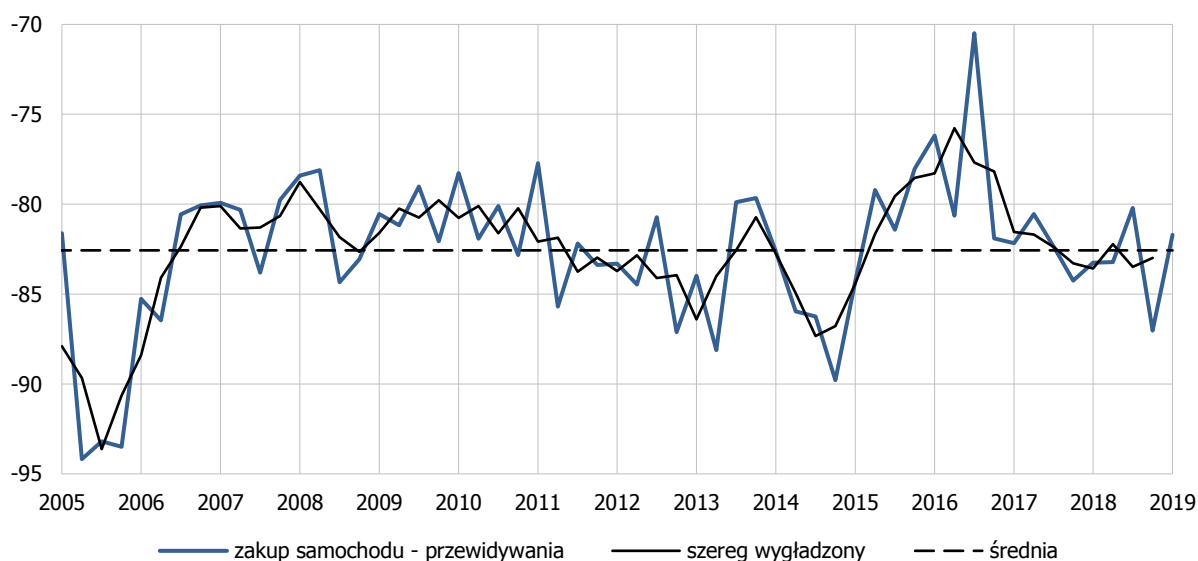
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. więcej niż 30 % dochodów	3,6	5,7	4,2	3,7	4,5	7,0
2. od 20 % do 30 % dochodów	4,1	8,6	4,8	11,8	6,8	9,2
3. od 10 do 20 % dochodów	37,5	30,2	34,4	33,8	26,3	25,1
4. mniej niż 10 % dochodów	54,7	55,6	56,6	50,7	62,3	58,7
saldo ($1 \times 0,35 + 2 \times 0,25 + 3 \times 0,15 + 4 \times 0,05$)	10,7	11,4	10,7	11,8	10,4	11,5

KONDYCJA FINANSOWA GOSPODARSTW DOMOWYCH

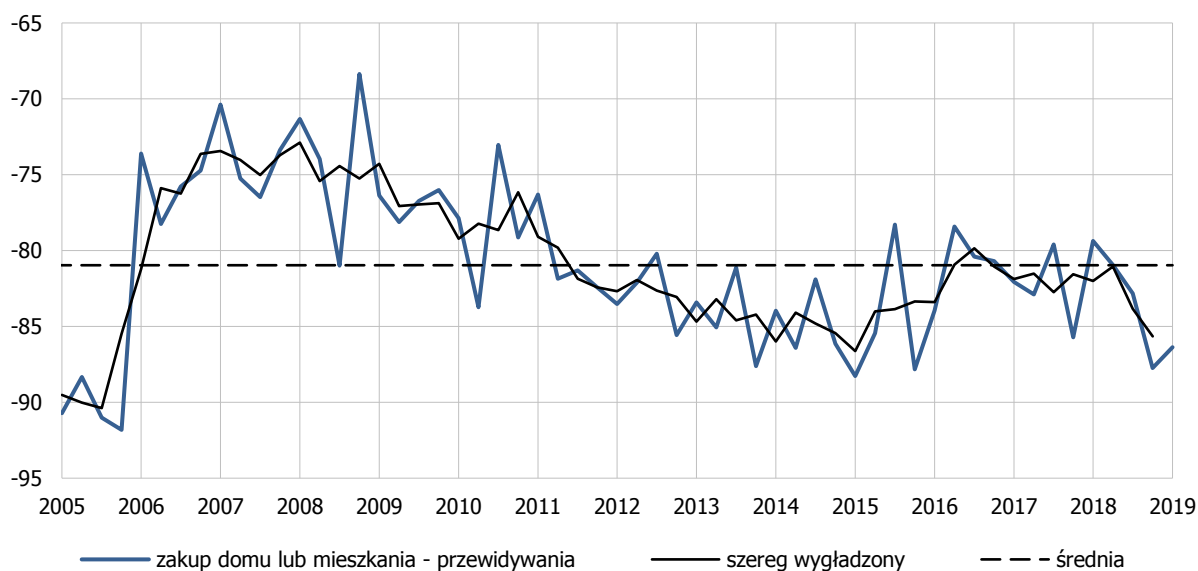
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. wpadamy w długi	6,2	5,3	3,1	7,6	3,9	4,0
2. przejadamy nasze oszczędności	7,2	7,3	6,6	9,0	9,4	11,0
3. nasz dochód z trudem starcza	31,8	33,7	37,7	31,9	41,3	38,7
4. nieco oszczędzamy	50,6	51,1	49,3	48,8	42,3	41,9
5. dużo oszczędzamy	4,2	2,5	3,3	2,6	3,2	4,5
saldo ($5 + 0,5 \times 4 - 0,5 \times 2 - 1$)	19,7	19,1	21,5	14,8	15,8	16,0

ZAKUP SAMOCHODU – PRZEWIDYWANIA

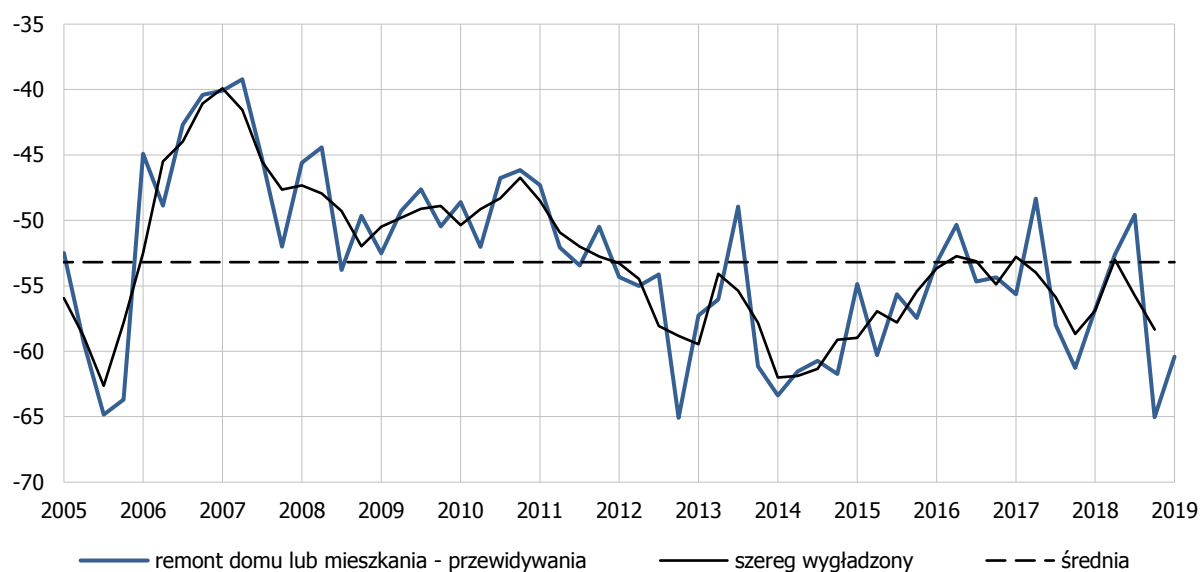
warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. bardzo duże	2,3	2,5	2,1	1,3	1,5	1,9
2. dość duże	3,1	3,8	4,6	3,7	2,2	4,6
3. niewielkie	12,7	12,1	11,1	23,1	13,3	15,0
4. zdecydowanie żadne	81,8	81,6	82,2	71,8	82,9	78,4
saldo (1+0,5×2-0,5×3-4)	-84,2	-83,2	-83,2	-80,2	-87,0	-81,7

ZAKUP DOMU LUB MIESZKANIA – PRZEWIDYWANIA

warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. zdecydowanie tak	2,6	4,8	3,8	3,4	2,3	1,7
2. możliwe	3,2	4,6	4,2	2,2	3,4	3,0
3. raczej nie	8,5	8,3	10,3	14,1	5,1	11,5
4. zdecydowanie nie	85,7	82,3	81,7	80,3	89,2	83,8
saldo (1+0,5×2-0,5×3-4)	-85,7	-79,4	-81,0	-82,8	-87,7	-86,4

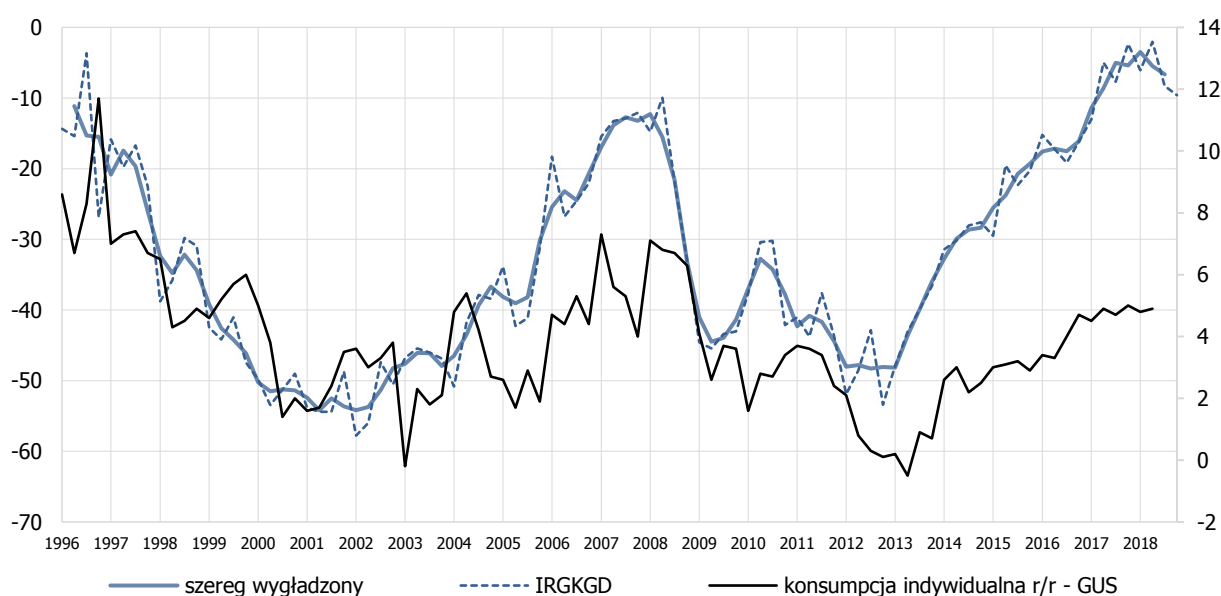
REMONT DOMU LUB MIESZKANIA – PRZEWIDYWANIA

warianty odpowiedzi - odsetki	Q4 2017	Q1 2018	Q2 2018	Q3 2018	Q4 2018	Q1 2019
1. bardzo duże	5,3	4,2	5,2	6,0	3,7	5,2
2. dość duże	6,2	12,7	13,3	12,2	7,6	9,2
3. niewielkie	37,6	31,5	33,8	40,3	32,1	30,7
4. zdecydowanie żadne	50,9	51,6	47,6	41,5	56,6	54,9
saldo (1+0,5×2-0,5×3-4)	-61,3	-56,8	-52,6	-49,6	-65,0	-60,4

3. Kondycja gospodarstw domowych w 2018 r.

Kondycja ekonomiczna gospodarstw domowych w 2018 r. pod wieloma względami osiągnęła rekordowo wysokie poziomy w historii. Pokazują to zarówno twarde dane makroekonomiczne, jak i wyniki badań IRG SGH. Wskaźnik kondycji gospodarstw domowych IRG SGH (IRGKGD) w II kwartale 2018 r. osiągnął wartość -2,1 pkt, najwyższą w historii badania w obecnej formie, tj. od 1996 r., przebijając poziom sprzed kryzysu gospodarczego w 2008 r. o ok. 8 pkt⁶. W kwartałach: trzecim i czwartym nastroje gospodarstw domowych uległy jednak dość wyraźnemu pogorszeniu. Wartość wskaźnika obniżyła się łącznie o prawie 8 pkt, zbliżając się do maksimum sprzed wybuchu światowego kryzysu finansowego i gospodarczego w 2008 r. Śmiało można więc mówić o odwróceniu się tendencji wzrostowej nastrojów gospodarstw domowych w cyklu koniunkturalnym (Rys. 1).

Rysunek 1. Wskaźnik kondycji gospodarstw domowych IRG SGH (IRGKGD) i stopa rocznego wzrostu spożycia indywidualnego gospodarstw domowych w cenach stałych (GUS, prawa skala).

W wielu obszarach kondycji ekonomicznej, ocenianych przez ankietowane gospodarstwa domowe, odpowiednie wskaźniki osiągnęły nie tylko najwyższe wartości w historii badania, ale były one również dodatnie. Oznacza to przewagę optymistów nad pesymistami, co jest nadzwyczajne, gdyż polskie społeczeństwo charakteryzuje się tzw. „kulturą narzekania” (w badaniach jakościowych salda opinii przyjmują na ogół wartości ujemne). Dotyczy to zwłaszcza ocen własnej sytuacji finansowej gospodarstw domowych, całej gospodarki i zbilansowania dochodów z wydatkami.

Rekordowo wysokie oceny własnej sytuacji finansowej, stanu gospodarki i spadek obaw przed bezrobociem w pierwszej połowie 2018 r. nie przełożyły się jednak na skłonność do zakupów dóbr trwałych (RTV, AGD, samochody, mieszkania). Była ona znacznie niższa niż przed kryzysem z 2008 r. i nie wykazywała tendencji wzrostowej. Mimo więc dobrej sytuacji dochodowej gospodarstwa domowe ostrożnie podchodziły do poważniejszych wydatków.

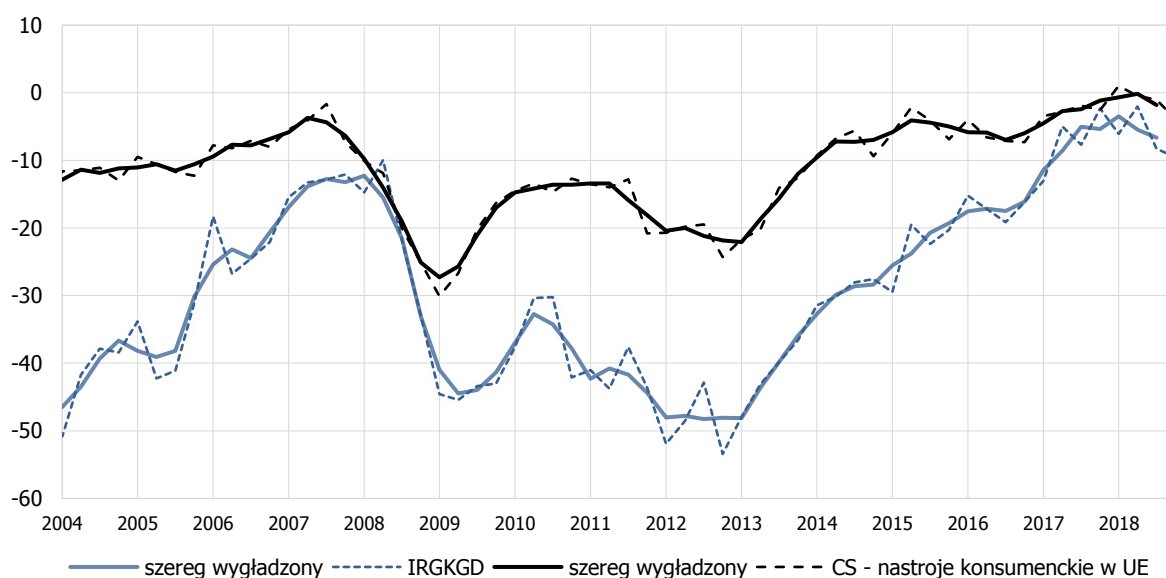
Rok 2018 był więc przełomowy, z jednej bowiem strony polskie gospodarstwa domowe osiągnęły szczyt optymizmu, a z drugiej obserwujemy początek fazy spadkowej nastrojów konsumenckich. Mimo ich pogorszenia się w drugiej połowie roku stopa wzrostu realnej konsumpcji prywatnej osiągnęła poziom 4,2% r/r wg GUS (5,2% wg Eurostat, w I połowie 2018 r. 4,7% r/r wg GUS i 4,6% wg Eurostat).

⁶ W okresach dekonjunktury wartość IRGKGD sięgała się nawet -58 pkt.

Faza wzrostowa nastrojów konsumenckich trwała więc ponad 5 lat (22 kwartały), tj. od I kwartału 2013 r., kiedy wystąpił dolny punkt zwrotny fazy spadkowej nastrojów, zapoczątkowanej w połowie 2010 r. Wartość wskaźnika kondycji gospodarstw domowych wzrosła w tym okresie aż o 51,4 pkt. Należy wspomnieć, że poprzedzająca faza spadkowa była wywołana dramatycznymi wydarzeniami o szczególnie silnym wpływie na nastroje gospodarstw domowych, a mianowicie kryzysem finansowym, zainicjowanym przez upadek banku Lehman Brothers, oraz kryzysem finansów publicznych w strefie euro. Obecne spowolnienie, o ile nie zmaterializują się ww. czynniki ryzyka, będzie raczej miało łagodniejszy przebieg.

Pogorszenie się nastrojów widoczne jest w większości obszarów objętych badaniem. Tendencja spadkowa jest obserwowana w ocenach stanu gospodarki, nasilają się obawy przed bezrobociem, przewidywane jest spowolnienie wzrostu dochodów, który w ostatnim okresie był napędzany przez dobrą sytuację na rynku pracy i program Rodzina 500+. Stopniowo rosną też oczekiwania inflacyjne i maleje skłonność do oszczędzania. Należy jednak podkreślić, że oceny gospodarstw domowych są nadal na wysokim poziomie w porównaniu do wartości historycznych.

Między nastrojami polskich gospodarstw domowych (IRGKGD) a nastrojami konsumenckimi w Unii Europejskiej (CS) występuje dość znaczne podobieństwo (Rys. 2). Wartości wskaźnika CS były przeciętnie wyższe niż wartości IRGKGD w latach 2004-2018, lecz kierunki ich zmian były zbieżne (uwzględniając opóźnienia/wyprzedzenia). W 2017 r. po raz pierwszy od chwili wybuchu światowego kryzysu finansowego i gospodarczego poziomy nastrojów gospodarstw domowych w kraju i za granicą zbliżyły się. Osłabienie się nastrojów w 2018 r. zanotowano również w Unii Europejskiej.

Rysunek 1. Wskaźnik kondycji gospodarstw domowych IRG SGH (IRGKGD) i nastroje konsumenckie w Unii Europejskiej (ECFIN).

Wahania nastrojów gospodarstw domowych w cyklu koniunkturalnym są immanentną cechą gospodarek rynkowych. Często sygnalizują one z wyprzedzeniem punkty zwrotne w cyklu ogólnogospodarczym. Na podstawie oceny ostatnich zmian wskaźnika IRGKGD należy spodziewać się, że w roku 2019 wzrost konsumpcji prywatnej i PKB będzie niższy niż w latach wcześniejszych.